

eul_wid: qmm-ca

Γαληνὸς ὁ Περγαμηνός · Galen of Pergamon

Exhortation to Learn the Arts

Παραίνεσις πρὸς τὴν τῶν τεχνῶν μάθησιν

Period: Ῥωμαϊκὴ Roman

Dialect: Ἀττικίζουσα τεχνικὴ Atticizing Technical

Domain: Ἰατρικὴ Medicine

Format: Πραγματεία Treatise

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΕΠ ΙΑΤΡΙΚΗΝ. Εἰ μὲν μὴδ' ὅλως λόγου μέτεστι τοῖς ἀλόγοις
ὀνομαζομένοις ζῷοις ἀδελόν ἐστιν.

¹ ἴσως γὰρ εἰ καὶ μὴ τοῦ κατὰ τὴν φωνήν, ὃν καὶ προφορικὸν ὀνομάζουσιν, ἀλλὰ τοῦ γε
〈κατὰ〉 τὴν ψυχὴν, ὃν ἐνδιάθετον καλοῦσι, μετέχει πάντα, τὰ μὲν μᾶλλον τὰ δ' ἥττον. ὅτι
μέντοι πλεῖστον ὅσον αὐτῶν διενηνόχασιν οἱ ἄνθρωποι, πρόδηλον ἡμῖν ἐστὶν ὁρῶσι τό τε
πλῆθος τῶν τεχνῶν ὧν μεταχειρίζεται τὸ ζῶον τοῦτο καὶ ὅτι μόνος ἄνθρωπος ἐπιστήμης
ἐπιδεκτικὸς ἦν ἂν ἐθέλῃσιν τέχνην μαθάνει. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ζῶα σχεδὸν ἄτεχνα πάντ' ἐστὶ
πλὴν ὀλίγων δὴ τινων ἐν ὀλίγοις ἀλλὰ καὶ ταῦτα φύσει μᾶλλον ἢ προαιρέσει τεχνῶν
εὐτύχηκεν· ὁ δ' ἄνθρωπος οὔτε τινὸς τῶν παρ' ἐκείνοις ἀμελέτητος, εἴ γε καὶ τὴν ὑφαντικὴν
ἐμιμήσατο τὰς ἀράχνας καὶ πλάττει καθάπερ αἱ μέλισσαι καὶ τοῦ νεῖν οὐκ ἀνάσκητός ἐστι
καίτοι πεζὸς ὢν, ἀλλὰ καὶ τῶν θείων τεχνῶν οὐκ ἀπολείπεται, ζηλῶν μὲν τὴν Ἀσκληπιοῦ
τέχνην ἱατρικὴν, ζηλῶν δ' Ἀπόλλωνος αὐτὴν τε ταύτην καὶ τὰς ἄλλας ἀπάσας ἃς ἔχει, τοξικὴν
μουσικὴν μαντικὴν, ἔτι τε τῶν Μουσῶν τὴν ἐκάστης ἰδίαν. οὐδὲ γὰρ γεωμετρίας οὐδ'
ἀστρονομίας ἀφίσταται, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς γῆς νέρθεν καὶ τὰ ὑπερθε τοῦ οὐρανοῦ κατὰ Πίνδαρον
ἐπισκοπεῖ. ἐξεπορίσατο δ' ὑπὸ φιλοπονίας καὶ τὸ μέγιστον τῶν θείων ἀγαθῶν φιλοσοφίαν. διὰ
ταῦτα τοίνυν 〈εἰ〉 καὶ λόγου μέτεστι τοῖς ἄλλοις ζῷοις, κατ' ἐξοχὴν αὖθις πάλιν ὁ ἄνθρωπος
μόνος ὀνομάζεται λογικός, πῶς οὖν οὐκ αἰσχρόν, ὧ μόνῳ τῶν ἐν ἡμῖν κοινωνοῦμεν θεοῖς,
τούτου μὲν ἀμελεῖν, ἐσπουδακέναι δὲ περὶ τι τῶν ἄλλων, τέχνης μὲν ἀναλήψεως
καταφρονοῦντα, Τύχῃ δ' ἑαυτὸν ἐπιτρέποντα· ἥς τὴν μοχθηρίαν ἐμφανίσαι βουλευθέντες οἱ
παλαιοὶ γράφοντες καὶ πλάττοντες αὐτὴν οὐ μόνον ἐν εἴδει γυναικὸς ἠρκέσθησαν (καίτοι
〈καὶ〉 τοῦθ' ἱκανὸν ἦν ἀνοίας σύμβολον) ἀλλὰ καὶ πηδάλιον ἔδωσαν ἐν χεροῖν ἔχειν αὐτῇ
καὶ τοῖν ποδοῖν ὑπέθεσαν βάσιν σφαιρικὴν, ἐστέρησαν δὲ καὶ τοῖν ὀφθαλμοῖν, ἐνδεικνύμενοι
διὰ τούτων ἀπάντων τὸ τῆς τύχης ἄστατον. ^[5]

² ὥσπερ οὖν ἐν νηὶ χειμαζομένη σφοδρῶς, ὡς ἐπικλύζεσθαι τε τοῖς κύμασι καὶ κινδυνεύειν
βυθισθῆναι, μοχθηρῶς ἂν τις πράξειεν ἐπιτρέψας τὰ πηδάλια κυβερνήτῃ τυφλῷ, κατὰ τὸν
αὐτὸν οἶμαι τρόπον κὰν τῷ βίῳ, μειζόνων ναυαγιῶν περὶ πολλοὺς οἴκους γιγνομένων ἢ περὶ
τὰ σκάφη κατὰ θάλατταν, οὐκ ὀρθῶς γινώσκοντός ἐστιν ἐπιτρέπειν ἑαυτὸν ἐν τοιαύταις
περιστάσεσι πραγμάτων τυφλῇ δαίμονι μὴδ' αὐτῇ βεβαίως ἐστηριγμένη. ἔμπληκτός τε γὰρ ἐστὶ
καὶ ἄνους εἰς τοσοῦτον ὡς πολλάκις τοὺς ἀξιωτάτους ἄνδρας παρερχομένη πλουτίζει τοὺς

ἀναξίους, οὐδὲ τούτους βεβαίως ἀλλ' ἕως ἄν <αὐτ> ἡ δοκῇ πάλιν αὐτῶν ἀφαιρεῖσθαι τὰ δοθέντα. ταύτῃ τῇ δαίμονι πλῆθος ἀνδρῶν ἀμαθῶν οὐκ ὀλίγον ἔπεται μηδέποτ' ἐν ταύτῳ μενούσῃ διὰ τὸ τῆς βάσεως εὐμετακύλιστον, ἣτις αὐτὴν ἄγει καὶ φέρει καὶ κατὰ κρημνῶν ἐνίοτε καὶ θαλάττης ἔνθα συναπόλλυνται μὲν ἀλλήλοις ἐπόμενοι πάντες αὐτῇ, μόνη δ' ἀβλαβὴς ἐκείνη διεξέρχεται καταγελῶσα τῶν ὀλοφυρομένων τε καὶ ἐγκαλούντων αὐτῇ <τῇ μά> την ὅτ' οὐδὲν ὄφελος. τὰ μὲν δὲ τῆς Τύχης ἔργα τοιαῦτα· τὸν δ' Ἑρμῆν ἄτε λόγου μὲν ὄντα δεσπότην ἐργάτην δὲ τέχνης ἀπάσης θέασαι πάλιν ὅπως ἐξ ὑπεναντίου τῇ Τύχῃ κεκοσμήκασιν <οἱ> παλαιοὶ γράφοντές τε καὶ πλάττοντες· νεανίσκος ἐστὶν ὠραίος, οὐκ ἐπικτητον οὐδὲ κομμωτικὸν ἔχων κάλλος, ἀλλ' εὐθύς ὥστε συνεμφαίνεσθαι τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν δι' αὐτοῦ.

[5]

- 3 ἐστὶ δὲ φαιδρὸς μὲν τὰς ὄψεις, δέδορκε δὲ δριμύ, καὶ ἡ βάσις τὸ πάντων σχημάτων ἐδραιότατόν τε καὶ ἀμεταπτωτότατον ἔχει τὸν κύβον. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν τούτῳ τῷ σχήματι κοσμοῦσιν. ἴδοις δ' ἄν τοὺς θιασώτας αὐτοῦ φαιδρὸς μὲν ὁμοίως τῷ καθηγουμένῳ θεῷ, μεμφομένους δ' οὐδέποτ' αὐτὸν ὥσπερ οἱ τὴν Τύχην, οὐδ' ἀπολειπομένους ποτ' οὐδὲ χωριζομένους, ἀλλ' ἐπομένους τε καὶ διὰ παντὸς ἀπολαύοντας τῆς προνοίας αὐτοῦ. τοὺς δὲ γε τῇ Τύχῃ συνεπομένους ἅπαντας μὲν ἀργοὺς θεάσῃ καὶ τεχνῶν ἀμαθεῖς, ὀχουμένους δ' ἐπ' ἐλπίδων ἀεὶ καὶ θεούσῃ τῇ δαίμονι συνθέοντας, ἐνίους μὲν ἐγγὺς ἐνίους δὲ πορρωτέρω, τινὰς δὲ καὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐξημμένους. [10]

- 4 ἐν τούτοις ἅπασι καὶ τὸν Κροῖσον ἐκείνον τὸν Λυδὸν ὄψει καὶ τὸν Πολυκράτην τὸν Σάμιον, καὶ ἴσως θαυμάσεις τῷ μὲν τὸν Πακτωλὸν ἰδὼν ῥέοντα χρυσόν, τῷ δὲ καὶ τοὺς θαλαττίους ὑπηρετοῦντας ἰχθῦς. μετὰ τούτων δὲ καὶ Κῦρον θεάσῃ καὶ Πρίαμον καὶ Διονύσιον. ἀλλὰ τούτων αὐτῶν ὀλίγον ὕστερον ὄψει Πολυκράτην μὲν ἀνεσταυρωμένον, ὑπὸ Κύρῳ δὲ Κροῖσον, αὐτὸν δὲ τὸν Κῦρον ὑπ' ἄλλοις. ὄψει δὲ καὶ Πρίαμον καθηρημένον καὶ Διονύσιον ἐν Κορίνθῳ. εἰ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκέψαιο τοὺς ἀπωτέρω μὲν αὐτὴν θέουσαν διώκοντας, οὐ μὴν τυχόντας γε, μισήσεις ὅλον τὸν χορόν. εἰσὶ <μὲν> γὰρ ἐνταῦθα καὶ δημαγωγοὶ πολλοὶ καὶ ἐταῖραι καὶ πόρνοι καὶ προδόται φίλων, εἰσὶ δὲ καὶ φονεῖς καὶ τυμβωρύχοι καὶ ἄρπαγες ἄλλοι τέ <τινες καὶ οἱ> μηδὲ τῶν θεῶν αὐτῶν πεφεισμένοι, ἀλλὰ καὶ τούτων <τὰ> ἱερὰ συλήσαντες. ὁ δ' ἕτερος τῶν χορῶν πάντες μὲν κόσμιοι καὶ τεχνῶν ἐργάται, οὐ θέουσι δὲ οὐδὲ βοῶσιν οὐδ' ἀλλήλοις μάχονται· ἀλλ' ἐν μέσοις μὲν αὐτοῖς ὁ θεός, ἀμφ' αὐτὸν δ' ἅπαντες ἐν τάξει κεκόσμηται, χώραν ἕκαστος ἦν ἐκεῖνος ἔδωκεν οὐκ ἀπολείποντες· οἱ μὲν ἔγγιστα τῷ θεῷ καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ κεκοσμημένοι γεωμέτραι καὶ ἀριθμητικοὶ καὶ φιλόσοφοι καὶ ἱατροὶ καὶ ἀστρονόμοι καὶ γραμματικοί, τούτων δ' ἐφεξῆς ὁ δεύτερος κόσμος ζωγράφοι πλάσται γραμματισταί, τέκτονες τε καὶ ἀρχιτέκτονες καὶ λιθογλύφοι, καὶ μετ' αὐτοὺς δ' ἡ τρίτη τάξις, αἱ λοιπαὶ τέχναι πᾶσαι. [5]

- 5 κατὰ μέρη μὲν οὕτω κεκόσμηται· πάντες δὲ πρὸς τὸν θεὸν ἀποβλέπουσι κοινῷ τῷ παρ' αὐτοῦ προστάγματι πειθόμενοι. θεάσῃ δὲ κἀνταῦθα πολλοὺς μετ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, τετάρτην δὲ τινα τάξιν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἔκκριτον, οὐχ οἷοί τινες ἦσαν οἱ μετὰ τῆς Τύχης· οὐ γὰρ ἀξιώμασι πολιτικοῖς οὐδὲ γένους ὑπεροχαῖς οὐδὲ πλούτῳ τοὺς ἀρίστους ὁ θεὸς οὕτως εἵθισται κρίνειν, ἀλλὰ τοὺς καλῶς μὲν βιοῦντας, ἐν δὲ ταῖς ἑαυτῶν τέχναις πρωτεύοντας, ἐπομένους δὲ τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ καὶ νομίμως τὰς τέχνας ἐργαζομένους τιμᾷ τε καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἄγει, περὶ αὐτὸν ἔχων ἀεὶ. τοῦτον <μὲν οὖν ὅλον> οἶμαι τὸν χορὸν νοήσας ὁποῖός ἐστιν οὐ μόνον ζηλώσεις ἀλλὰ καὶ προσκυνήσεις. Σωκράτης <γάρ> ἐστὶν ἐν αὐτῷ καὶ Ὅμηρος καὶ Ἱπποκράτης καὶ Πλάτων καὶ οἱ τούτων ἐρασταί, οὓς ἴσα καὶ τοῖς θεοῖς σέβομεν, οἷον ὑπαρχοὶ τινες καὶ ὑπηρεταὶ τοῦ θεοῦ. <καὶ> τῶν δ' ἄλλων ἀπάντων οὐκ ἐστὶν ὅστις ἡμελήθη ποτὲ πρὸς αὐτοῦ· οὐ μόνον γὰρ ὁδοιπορούντων <αὐτῶν> πεφρόντικεν ἀλλὰ καὶ πλέουσι

σύμπλους ἐστὶ καὶ ναυαγούντων οὐκ ἀπολείπεται. Ἀρίστιππος γοῦν ἐπειδὴ ποτε πλέων τοῦ σκάφους ἀπολομένου πρὸς τὰς Συρακοσίων ἡόνας ἐξεβράσθη, πρῶτον μὲν ἐθάρρησε θεασάμενος ἐπὶ τῆς ψάμμου διάγραμμα γεωμετρικόν· ἐλογίσατο γὰρ εἰς Ἑλληνάς τε καὶ σοφοὺς ἄνδρας, οὐκ εἰς βαρβάρους ἤκειν. ἔπειτα παραγενόμενος εἰς τὸ Συρακοσίων γυμνάσιον καὶ ταυτὶ τὰ ἔπη φθελγόμενος ‘τίς τὸν πλανήτην Οἰδίπουν καθ’ ἡμέραν τὴν νῦν σπανιστοῖς δέξεται δωρήμασι;’ προσιόντας τέ τινας ἔσχεν αὐτῷ καὶ γνωρίζοντας ὅστις εἴη καὶ πάντων ὧν ἐδεῖτο μεταδιδόντας εὐθέως. ὥς δ’ εἰς Κυρήνην αὐτοῦ τὴν πατρίδα μέλλοντές τινες πλεῖν ἐπυθάνοντο, μή τι τοῖς οἰκείοις ἐπιστέλλει, κελεύειν αὐτοὺς ἔφη ταῦτα κτᾶσθαι τὰ κτήματα ἃ καὶ ναυαγήσαντι συνεκκολυμήσει. πολλοὶ δὲ τῶν κακοδαιμόνων καὶ πάντα πρὸς τὸν πλοῦτον ἀποβλεπόντων ἐν τοιαύταις πραγμάτων περιστάσεσι γενόμενοι χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἐξαψάμενοί τε καὶ περιθέμενοι τῷ σώματι προσαπώλεσαν αὐτοῖς καὶ τὴν ψυχὴν, οὐδὲ τοῦτο δυνάμενοι συνιδεῖν ὅτι καὶ τῶν ἀλόγων ζώων αὐτοὶ πρῶτοι τὰ ταῖς <χρηστοτάταις> τέχναις κεκοσμημένα μᾶλλον ἀσπάζονται. ^[5]

- ⁶ καὶ γὰρ τοὺς πολεμικοὺς ἵππους καὶ τοὺς θηρατικοὺς κύνας πρὸ τῶν ἄλλων τιμῶσι καὶ τοὺς μὲν οἰκέτας ἐκδιδάσκονται τέχνας, πάμπλου πολλὰκις εἰς αὐτοὺς ἀργύριον ἀναλίσκοντες, ἑαυτῶν δ’ ἀμελοῦσι. καίτοι γε οὐκ αἰσχρὸν οἰκέτην μὲν ἐνίοτε δραχμῶν εἶναι μυρίων ἄξιον, αὐτὸν δὲ τὸν δεσπότην αὐτοῦ μηδὲ μιᾶς; καὶ τί λέγω μιᾶς; οὐδ’ ἂν προῖκά τις τὸν τοιοῦτον λάβοι. μήποθ’ ἑαυτοὺς μόνους ἡτιμάκασιν ἐκ πάντων μηδεμίαν ἐκμαθόντες τέχνην; ὅταν γὰρ καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζώων ἐν τεχνικοῖς ἐπιτηδεύμασι παιδεύωσι καὶ οἰκέτην ἀργὸν καὶ ἄτεχνον οὐδενὸς ἄξιον νομίζωσιν, ἐπιμελῶνται δὲ καὶ τῶν χωρίων καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων ὅπως ἕκαστον εἰς δύναμιν ὅτι βέλτιστον ἦ, μόνων δ’ ἑαυτῶν ἀμελῶσι, μηδ’ εἰ ψυχὴν ἔχουσι γινώσκοντες, εὐδηλον ὅτι τοῖς ἀποβλήτοις τῶν οἰκετῶν ἐοίκασιν. ὥστε τις ἐπιστὰς ἀνδρὶ τοιούτῳ προσηκόντως ἂν εἴποι πρὸς αὐτὸν ‘ὦ ἄνθρωπ’, ἡ οἰκία μὲν σοί <γ> εὐεκτεῖ καὶ τάνδράποδα πάντα καὶ ἵπποι δὴ καὶ κύνες καὶ χωρία καὶ ὅσα κέκτησαι διάκειται καλῶς· αὐτὸν δὲ σὲ οὐκ ἀγαθὴ κομιδὴ ἔχει.’ καλῶς οὖν καὶ ὁ Ἀντισθένης καὶ ὁ Διογένης, ὁ μὲν χρυσᾶ πρόβατα καλῶν τοὺς πλουσίους καὶ ἀπαιδεύτους, ὁ δὲ ταῖς ἐπὶ τῶν κρημνῶν συκαῖς ἀπεικάζων αὐτοῦς· ἐκείνων τε γὰρ τὸν καρπὸν οὐκ ἀνθρώπους ἀλλὰ κόρακας ἢ κολοιοὺς ἐσθίειν, τούτων τε τὰ χρήματα μηδὲν μὲν ὄφελος εἶναι τοῖς ἀστείοις, δαπανᾶσθαι δ’ ὑπὸ τῶν κολάκων, οἵτινες ἐὰν οὕτως τύχη πάντων αὐτοῖς ἀναλωθέντων ἀπαντῶντες παρέρχονται μὴ γνωρίζειν προσποιούμενοι. ὅθεν οὐδ’ ὁ ταῖς κρήναις τοὺς τοιοῦτους εἰκάσας ἄμουσός τις ἦν· καὶ γὰρ τοὶ καὶ οἱ ἀπὸ τῶν κρημνῶν ὕδρευμένοι πρόσθεν, ἐπειδὰν μηκέτ’ ἔχωσιν ὕδωρ, ἀνασυστάμενοι προσουροῦσι. καὶ ἐστὶν εὐλογον τοὺς διὰ μηδὲν ἄλλ’ ἢ τὰ χρήματα περιβλέπτοντας ἅμα τῷ στερηθῆναι τούτων εὐθὺς καὶ τῶν ἄλλων ἃ διὰ ταῦτ’ εἶχον ἐστερηθῆναι. τί γὰρ ἂν καὶ πάθοιεν, ἴδιον μὲν οὐδὲν ἀγαθὸν κεκτημένοι, ἀεὶ δ’ ἐπ’ ἄλλοτρίοις καὶ τοῖς παρὰ τῆς Τύχης ἐπαιρόμενοι; τοιοῦτοι δὲ τινὲς εἰσι καὶ οἱ τὴν εὐγένειαν προβαλλόμενοι καὶ φρονοῦντες ἐπ’ αὐτῇ μέγα· καὶ γὰρ καὶ οὗτοι σπάνει τῶν ἰδίων ἀγαθῶν ἐπὶ τὸ γένος <ἀνατρ> ἔχουσιν, οὐδὲ τοσοῦτον γινώσκοντες ὡς ἡ ἀξία <τῆς> ἑαυτῶν εὐγενείας ἐφ’ ἣ σεμνύνονται τοῖς κατὰ πόλιν νομίσμασιν ἔοικεν, ἢ παρὰ τοῖς θεμένοις ἰσχύοντα παρ’ ἄλλοις ἐστὶ κίβδηλα. ^[5]

- ⁷ ‘— οὐδ’ ἡ εὐγένεια ζ’ ἦρεν εἰς ὕψος μέγα; — κακὸν τὸ μὴ ἔχειν· τὸ γένος οὐκ ἔβωσκε με.’ καλὸς οὖν, εὖ φησιν ὁ Πλάτων, θησαυρὸς αἱ τῶν πατέρων ἀρεταί· κάλλιον δ’ ἀντιθεῖναι δύνασθαι τὸν τοῦ Σθενέλου λόγον ‘ἡμεῖς τοὶ πατέρων μέγ’ ἀμείνονες εὐχόμεθ’ εἶναι.’ ταύτην γὰρ μόνην ἔχοιμεν ἂν, εἰ δὴ τίς ἐστὶν εὐγενείας χρεια, πρὸς οἰκεῖον παράδειγμα τὸν ζῆλον ἡμῖν γίγνεσθαι· ὥς, εἴ γε κατὰ πολὺ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς ἀπολειπόμεθα, λύπη μὲν ἂν εἴη κἀκείνοις, εἴ τις αὐτοῖς ἐστὶν αἴσθησις, αἰσχύνῃ δ’ ἡμῖν αὐτοῖς τοσῶδε μείζων ὅσω καὶ τὸ γένος περιφανέστερον. οἱ μὲν γὰρ ἀγνώτες παντάπασιν <καὶ> ἄσημοι τῷ γένει τοῦτο γοῦν αὐτὸ

κερδαίνουνσι τὸ μὴ γινώσκεισθαι τοῖς πολλοῖς ὁποῖοι τινές εἰσιν· ὅσοις δὲ τὸ λαμπρὸν καὶ διάσημον τοῦ γένους οὐδὲ τοῦ λαθεῖν ἐξουσίαν δίδωσι, τί ἄλλο ἢ περιφανέστερον οὗτοι δυστυχοῦσιν; καὶ μὲν γε καὶ καταγιγνώσκονται μᾶλλον οἱ ἀνάξιοι τοῦ γένους, ὥστ', εἰ καὶ τις ἡλίθιος ὢν ὑπομιμνήσκει τὸ λαμπρὸν τοῦ γένους, ἀσυγγνωστότερον ἑαυτῷ τὸ κακὸν ἀποφαίνει. οὐ γὰρ ὁμοίως ἐξετάζομεν τε καὶ βασανίζομεν τοὺς ἐπιτυχόντας ἀνθρώπους τοῖς τῷ γένει λαμπροῖς, ἀλλὰ τοὺς μὲν, κἂν μέτριοι τινες ᾧσιν, ἀποδεχόμεθα τῇ δυσγενεῖα τῆς ἐνδεΐας τὴν αἰτίαν ἀναφέροντες, τοὺς δ' εἰ μὴδὲν τῶν προγόνων ἄξιον ἔχοιεν οὐδέπω θαυμάζομεν, ἂν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων πολὺ διαφέρωσιν. ὥστ' εἴ τις εὖ φρονεῖ, τέχνης ἀσκήσει προσίτω, δι' ἣν κἂν εὐγενὴς ᾦ τοῦ γένους οὐκ ἀνάξιος φανεῖται, κἂν μὴ τοιοῦτος ὑπάρχη τὸ γένος αὐτὸς ἐπικοσμήσει, μιμησάμενος τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον Θεμιστοκλέα, ὃς ὄνειδιζόμενος ἐπὶ τῷ γένει 'ἀλλ' ἐγὼ τοῖς <ἐ> μοῖς αὐτός, ἔφη, τοῦ γένους ἄρξω, καὶ τὸ μὲν ἐμὸν ἀπ' ἐμοῦ γένους ἄρξεται, τὸ δὲ σὸν εἰς σὲ τελευτήσει.' <ἄρ' οὖν οὐχ> ὁρᾷς ὡς οὐδὲν κωλύει τὸν Σκύθην Ἀνάχαρσιν καὶ θαυμάζεσθαι δὴ καὶ σοφὸν ὀνομάζεσθαι; καίτοι βάρβαρος ἦν τὸ γένος. οὗτός ποτε πρὸς τινος ὄνειδιζόμενος ὅτι βάρβαρος εἴη καὶ Σκύθης 'ἐμοὶ μὲν, <εἶπεν>, ἡ πατρίς ὄνειδος, σὺ δὲ τῇ πατρίδι,' πάνυ καλῶς ἐπιπλήξας τῷ μηδενὸς ἀξίῳ λόγου, μόνον δ' ἐπὶ τῇ πατρίδι σεμνυνομένῳ. εἰ γὰρ ἐπιστήσας τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν, οὐ διὰ τὰς πόλεις εὖροις ἂν ἐν δόξῃ τοὺς πολίτας γιγνομένους, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦναντίον διὰ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐν ταῖς τέχναις καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν μνημονευόμενας. τίς γὰρ <ἂν> ἦν Σταγίρων λόγος, εἰ μὴ δι' Ἀριστοτέλην, τίς δ' ἂν Σόλων, εἰ μὴ δι' Ἀρατὸν τε καὶ Χρύσιππον; ὅπου καὶ τῶν Ἀθηναίων αὐτῶν μέχρι πόρρω τοῦνομα πεφοίτηκεν οὐ διὰ τὴν τῆς γῆς ἀρετὴν—λεπτόγεως γάρ— ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ φύντας, οἳ πλεῖστοί τε καὶ ἄριστοι γενόμενοι μετέδοσάν τι καὶ τῇ πατρίδι τοῦ σφετέρου κλέους. μάθοις δ' ἂν ἐναργέστατα τὸ τοιοῦτον ἀληθὲς ὄν, εἰ τὸν Ὑπέρβολον ἢ τὸν Κλέωνα λογίσαιο, τοσοῦτον ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων κερδήσαντας ὅσον ἂν τις εἰς περιφάνειαν <κακός τ' ὢν κακ> κακῶν ἐπικτήσαιο. 'ἦν ὅτε σῶας Βοιωτίαν ἔθνος ἔνεπον' ὁ Πίνδαρος φησι, καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς 'εἰ φεύγομεν Βοιωτίαν ἔν', ἀξίων ὅλου σχεδὸν ἔθνους τὸν ἐπ' ἀμαθείᾳ ψόγον ἀπολύεσθαι διὰ τὴν ἑαυτοῦ μουσικὴν. ἐπαινέσειε δ' ἂν τις καὶ τὸν Ἀθήνησι νομοθέτην, ὃς τὸν μὴ διδάξαντα τέχνην ἐκώλυε πρὸς τοῦ παιδὸς τρέφεσθαι. ^[45]

- ⁸ τέχνης <γάρ> ἀπάσης κατ' ἐκεῖνον μάλιστα τὸν χρόνον ἀσκουμένης ἡνίχ' ὠραιότατα φαίνεται τὰ σώματα, πολλοῖς συνέβη περιβλέπτοις διὰ κάλλος γεγεννημένοις ἀμελεῖσθαι τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, εἴθ' ὕστερον ὅτ' οὐδὲν ὄφελος λέγειν 'εἴθ' ὥφελεν τὸ κάλλος, ὃ με δῶλεσε, κακῶς ὀλέσθαι'. τηνικαῦτα δ' αὐτοὺς καὶ τὸ τοῦ Σόλωνος εἰσέρχεται σκοπεῖσθαι κελεύοντος ἐν τοῖς μάλιστα τὸ τέλος τοῦ βίου. εἴτα καὶ τῷ γήρᾳ λοιδοροῦνται, δέον ἑαυτοῖς, καὶ τὸν Εὐριπίδην ἐπαινοῦσι λέγοντα 'οὐ γὰρ ὠφελήσιμον περαιτέρω τὸ κάλλος ἢ μέσον λαβεῖν'. ἄμεινον οὖν ἐστὶν ἐγνωκότας τὴν μὲν τῶν μειρακίων ὥραν τοῖς ἡρινοῖς ἄνθεσιν ἐοικυῖαν ὀλιγοχρόνιον τε τὴν τέρψιν ἔχουσιν ἐπαινέειν τε καὶ <ἐπαίρειν> τὴν Λεσβίαν λέγουσαν 'ὁ μὲν γὰρ καλὸς ὅσον ἰδεῖν πέλεται <καλός>, ὁ δὲ κάγαθος αὐτίκα καὶ καλὸς ἔσται,' πείθεσθαι δὲ καὶ Σόλωνι τὴν αὐτὴν γνώμην ἐνδεικνυμένῳ, <μεμαθηκότας ἐν τοῦ βίου> τέλει γῆρας καθάπερ χαλεπὸν ἐφεδρεῦον[τα] χειμῶνα, δεόμενον οὐχ ὑποδημάτων μόνον καὶ ἐσθῆτος ἀλλὰ καὶ οἰκίσεως ἐπιτηδείας καὶ μυρίων ἄλλων, παρασκευάζεσθαι πρὸς αὐτὸ καθάπερ ἀγαθὸν κυβερνήτην ἐκ πολλοῦ πρὸς χειμῶνα· μοχθηρὸν γὰρ τὸ 'ρέχθ' ἐν δέ τε νήπιος ἔγνω'. πρὸς τί γὰρ ἂν καὶ φαίη τις εἶναι χρήσιμον ἀνάσκητον νέου κάλλος; ἄρα γ' εἰς πόλεμον; καὶ μὴν οὐκ <ἂν> ἀστόχως τις ἐπιφωνήσειε τοῖς τοιούτοις 'ἀλλὰ σύ γ' ἡμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο' <ἦ> 'ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰς αὐτῆς ἔργα κόμιζε'. καὶ γὰρ ὁ Νιρεὺς 'κάλλιστος μὲν ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν, ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἔην', καὶ διὰ τοῦθ' ἅπαξ αὐτοῦ μόνον ἐμνημόνευσεν Ὅμηρος ἐν νεῶν καταλόγῳ πρὸς ἐπίδειξιν, ἐμοὶ δοκεῖν, τῆς τῶν καλλίστων

ἀνδρῶν ἀχρηστίας, ὅταν αὐτοῖς ὑπάρχη μηδὲν ἄλλο τῶν εἰς τὸν βίον χρησίμων. οὐδὲ μὴν εἰς πόρον χρημάτων, εἴ τινες τῶν κακοδαιμόνων λέγειν τολμῶσι, τὸ κάλλος ἐστὶ χρήσιμον. ὁ μὲν γὰρ ἐλευθερίος τε καὶ ἔνδοξος καὶ βέβαιος χρηματισμὸς ἀπὸ τέχνης γίγνεσθαι πέφυκεν, ὁ δ' ἀπὸ σώματος καὶ κάλλους αἰσχροὺς ἐστὶ καὶ διὰ παντὸς ἐπονείδιστος. χρή τοίνυν τὸν νέον πειθόμενον τῷ παλαιῷ παραγγέλματι τὴν ἑαυτοῦ μορφήν ἐν κατόπτρῳ θεασάμενον, εἰ μὲν καλὸς εἴη τὴν ὄψιν, ἀσκῆσαι τοιαύτην εἶναι καὶ τὴν ψυχὴν, ἄτοπον ἡγησάμενον ἐν καλῷ σώματι ψυχὴν αἰσχρὰν οἰκεῖν, εἰ δ' αἰσχροὺς αὐτῷ φαίνοιτο τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν εἶναι, τοσῶδε μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι τῆς ψυχῆς, ἢν' ἔχη λέγειν τὸ Ὀμηρικόν· ἄλλος <μὲν> γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνὴρ· ἀλλὰ θεὸς μορφήν ἔπεσι στέφει, οἱ δὲ τ' ἐς αὐτὸν τερπόμενοι λεύσσουσιν· ὁ δ' ἀσφαλέως ἀγορεύει αἰδοῖ μειλιχίῃ, μετὰ δὲ πρέπει ἀγρομένοισιν· ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστρῳ θεὸν ὥς εἰσορώωσιν· ἐξ ἀπάντων τοίνυν τῶν εἰρημένων τοῖς γε μὴ παντάπασιν ἀνοήτοις ἐναργῶς φαίνεται μήτ' ἐπὶ γένους λαμπρότητι μήτ' ἐπὶ πλούτῳ τε καὶ κάλλει θαρρήσαντας καταφρονῆσαι τέχνης ἀσκήσεως. αὐτάρκη μὲν οὖν καὶ ταῦτα· κάλλιον δ' ἴσως προσθεῖναι καὶ τὸ τοῦ Διογένους οἷον ἀγαθόν τινα ἐπωδόν· ὅς <γ> ἐστιώμενος παρά τινι τῶν μὲν ἑαυτοῦ πάντων ἀκριβῶς προνενοημένῳ, μόνου δ' ἑαυτοῦ παντάπασιν ἡμεληκότι, χρεμψάμενος ὥς πτύσων εἴτ' ἐν κύκλῳ περισκοπήσας εἰς οὐδὲν μὲν τῶν ἐπεριζῆπτυσεν, αὐτῷ δὲ μόνῳ προσέπτυσεν τῷ δεσπότῃ τῆς οἰκίας. ^[45]

8 (50) ἀγανακτοῦντος δ' αὐτοῦ καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτῶντος οὐδὲν ἔφησεν ὁρᾶν οὕτως ἡμελημένον τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν ὥς ἐκεῖνον. τοὺς γὰρ τοίχους ἅπαντας ἀξιολόγοις γραφαῖς κεκοσμησθαι, τὸ δ' ἔδαφος ἐκ ψήφων πολυτελῶν συγκεῖσθαι θεῶν εἰκόνας ἔχον <θ> αυμαστῶς διατετυπωμένας, ἅπαντά <τε> τὰ σκευὴ λαμπρά καὶ καθαρά καὶ τὰς στρωμνάς καὶ τὰς κλῖνας εἰς κάλλος ἐξησκῆσθαι, μόνον δ' ἐκεῖνον ὁρᾶν ἡμελημένον· εἰθίσθαι δ' ἅπασιν ἀνθρώποις εἰς τοὺς ἀτιμοτάτους τῶν παρόντων τόπων ἀποπτύειν. μὴ τοίνυν ἐάσης, ὦ μειράκιον, ἄξιον τοῦ προσπύεσθαι γενέσθαι σεαυτόν, μὴδ' ἂν ἅπαντά σοι τᾶλλα κάλλιστα διακεῖσθαι δοκῇ. σπάνιον μὲν γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ τυχεῖν αὐτῶν ὁμοῦ πάντων, ὥς εὐγενῆ τε καὶ πλούσιον εἶναι καὶ καλὸν ἅμα τὸν αὐτόν. εἰ δ' ἄρα καὶ συνέλθοι ποτέ, δεινὸν ἂν εἴη μόνον ἐν ἅπασιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτὸν κατάπτυστον εἶναι. ἄγετ' οὖν, ὦ παῖδες, ὅποσοι τῶν ἐμῶν ἀκηκοῦτες λόγων ἐπὶ τέχνης μάθησιν ὥρμησθε· μή τις ὑμᾶς ἀπατεῶν καὶ γόης ἀνὴρ παρακρουσάμενός ποτε ματαιοτεχνίαν ἢ κακοτεχνίαν ἐκιδιδάξηται, γινώσκοντας ὥς ὅποσοις τῶν ἐπιτηδευμάτων οὐκ ἐστὶ τὸ τέλος βιωφελές, ταῦτ' οὐκ εἰσὶ τέχναι. ^[60]

9 καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὑμᾶς καὶ πάνυ πέποιθα γινώσκειν ὅτι μηδὲν τούτων ἐστὶ τέχνη, οἷον τό τε πετευρίζειν καὶ βαδίζειν ἐπὶ σχοινίων λεπτῶν ἐν κύκλῳ τε περιδινεῖσθαι μὴ σκοτούμενον <ἢ τινα τῆς μικροτεχνίας ἀποτελέσματα τεχνιτεύειν> οἷα τὰ Μυρμηκίδου τοῦ Ἀθηναίου καὶ Καλλικράτους τοῦ Λακεδαιμονίου. τὸ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἐπιτήδευμα μόνον ὑποπτεύω, μὴ ποτ' ἄρα τοῦτο καὶ ῥώμην σώματος ἐπαγγελλόμενον καὶ τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξαν ἐπαγόμενον, <καὶ μάλιστα> δημοσίᾳ παρὰ τοῖς πατράσι τετιμημένον ἡμερησίαις ἀργυρίου δόσεσι καὶ ὅλως ἴσα τοῖς ἀριστεύουσι τετι[μη]μένον, ἐξαπατήσῃ τινὰ τῶν νέων ὥς προκριθῆναι τινος τέχνης. ὅθεν ἄμεινον προδιασκέψασθαι περὶ αὐτοῦ· εὐεξαπάτητος γὰρ ἕκαστος ἐν οἷς ἐστὶν ἀπρόσκεπτος. τὸ δὴ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὦ παῖδες, ἐπικοινωνεῖ θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις, τοῖς μὲν καθ' ὅσον λογικόν ἐστι, τοῖς δὲ καθ' ὅσον θνητόν. βέλτιον οὖν ἐστὶ τῆς πρὸς τὰ κρεῖττονα κοινωνίας αἰσθανόμενον ἐπιμελήσασθαι παιδείας, ἥς τυχόντες μὲν τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἔξομεν, ἀποτυχόντες δ' οὐκ αἰσχυνούμεθα τῶν ἀνοήτων ζώων ἐλαττούμενοι. σώματος δ' ἄσκησις ἀθλητικὴ ἀποτυγχανομένη μὲν αἰσχίστη, ἐπιτυγχανομένη δὲ τῶν ἀλόγων ζώων οὐδέπω κρείττων. τίς γὰρ λεόντων ἢ ἐλεφάντων ἀλκιμώτερος, τίς δ' ὠκύτερος λαγωῦ; τίς δ' οὐκ οἶδεν, ὥς καὶ τοὺς θεοὺς δι' οὐδὲν ἄλλ' ἢ διὰ τὰς τέχνας ἐπαινοῦμεν, οὕτως καὶ τῶν

ἀνθρώπων τοὺς ἀρίστους θείας ἀξιοθῆναι τιμῆς, οὐχ ὅτι καλῶς ἔδραμον ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἢ δίσκον ἔρριψαν ἢ διεπάλαισαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπὸ τῶν τεχνῶν εὐεργεσίαν. Ἀσκληπιός γέ τοι καὶ Διόνυσος, εἴτ' ἄνθρωποι πρότερον ἦσθην εἴτ' ἀρχῆθεν θεοί, τιμῶν ἀξιοῦνται μεγίστων, ὃ μὲν διὰ τὴν ἰατρικὴν, ὃ δ' ὅτι τὴν περὶ τὰς ἀμπέλους ἡμᾶς τέχνην ἐδίδασκεν. εἰ δ' οὐκ ἐθέλεις ἐμοὶ πείθεσθαι, τόν γε θεὸν αἰδέσθητι τὸν Πύθιον· οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τὸν Σωκράτην εἰπὼν ἀνδρῶν ἀπάντων σοφώτατον εἶναι, καὶ τῷ Λυκούργῳ προσφωνήσας ὧδ' εἶπεν· ἦ κεις, ὦ Λυκόοργε, ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι. δίζω ἢ σε θεὸν μαντεύσομαι ἢ ἄνθρωπον, ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόοργε. ὁ δ' αὐτὸς οὗτος θεὸς καὶ τὸν Ἀρχίλοχον τεθνεῶτα φαίνεται τιμῶν οὐ τὰ μέτρια· τὸν γοῦν φονέα βουλόμενον εἰσελθεῖν εἰς τὸν νεὼν αὐτοῦ διεκώλυσεν εἰπὼν· Μουσάων θεράποντα κατέκτανες ἔξιθι νηοῦ. λέγε δὴ μοι καὶ σὺ τὰς τῶν ἀθλητῶν προσαγορεύσεις. ^[35]

10 ἀλλ' οὐκ ἔρεῖς ὅτι μὴδ' ἔχεις εἰπεῖν, εἰ μὴ τι τοῦ μάρτυρος ὡς οὐκ ἀξιοχρεῶ κατέγνωκας· ἐμφαίνειν γὰρ ἔοικας τι τοιοῦτον, ὅταν ἐπὶ τοὺς πολλοὺς τὸν λόγον ἄγῃς μάρτυρας καὶ τὸν παρὰ τούτων ἔπαινον προχειρίζῃ. καίτοι <γ> οὔτε νοσῶν εὖ οἶδ' ὅτι τοῖς πολλοῖς ἂν ἐπιτρέψαις αὐτὸν ἀλλ' ὀλίγοις δὴ τισιν ἐξ ἀπάντων καὶ τούτων τοῖς ἰατρικωτάτοις, οὔτ' οὖν πλέων ἅπασιν τοῖς συμπλέουσιν ἀλλ' ἐνὶ τῷ κυβερνήτῃ, ἔτι τε ἐπὶ τῶν σμικροτάτων τέκτονι μὲν τεκταινόμενος, ὑποδημάτων δὲ χρήζων τῷ σκυτοτόμῳ. πῶς ἂν οὖν ἔνθα περὶ πρωτείων ὁ ἀγὼν ἐστί, σαυτῷ διδοίης τῆς κρίσεως τὴν ἐξουσίαν, ἀφελόμενος αὐτὴν τῶν σοφωτέρων ἢ κατὰ σαυτόν; παρήμι γὰρ τό γε νῦν εἶναι μεμνησθαι τῶν θεῶν. ἄκουσον οὖν ὅπως Εὐριπίδης φρονεῖ περὶ τῶν ἀθλητῶν· 'κακῶν γὰρ ὄντων μυρίων καθ' Ἑλλάδα οὐδὲν κάκιον ἔστιν ἀθλητῶν γένους· οἱ πρῶτον οἰκεῖν οὔτε μανθάνουσιν εὖ οὔτ' ἂν δύναιτο. πῶς γὰρ ὅστις ἔστ' ἀνὴρ γνάθου τε δοῦλος νηδύος θ' ἡττημένος, κτήσεται' ἂν ὄλβον εἰς ὑπεκτροφὴν πάτρας; οὐδ' αὖ πένεσθαι κάξυπηρετεῖν τύχαις <οἱοί τ'>· ἔθῃ γὰρ οὐκ ἐθισθέντες καλὰ σκληρῶς μεταλλάσσουσιν εἰς τὰμήχανον.' ὅτι δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδευομένων αὐτοῖς ἕκαστον ἄχρηστόν ἐστιν, ἄκουε πάλιν εἴπερ ἐθέλεις ἅ φησιν· 'τίς γὰρ παλαίσας εὖ, τίς ὠκύπους ἀνὴρ ἢ δίσκον ἄρας ἢ γνάθον πλήξας καλῶς πόλει πατρῴᾳ στέφανον ἤρκεσεν λαβών;· εἰ δὲ καὶ τούτων ἔτι λεπτομερέστερον ἀκούειν ἐθέλεις, ἄκουε πάλιν ἅ φησι· 'πότερα μαχοῦνται πολεμίοισιν ἐν χεροῖν δίσκους ἔχοντες ἢ δι' ἀσπίδων ποσὶ θέοντες ἐκβαλοῦσι πολεμίους πάτρας; οὐδεὶς σιδήρου ταῦτα μωραίνει πέλας.' πότερον οὖν Εὐριπίδου μὲν καὶ τῶν τοιούτων καταγνώμεν, τοῖς δὲ φιλοσόφοις ἐπιτρέψωμεν τὴν κρίσιν; ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτων ἀπάντων ὥσπερ ἐξ ἐνὸς στόματος ὠμολόγηται φαῦλον εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα. οὐδὲ μὴν οὐδὲ τῶν ἰατρῶν τις ἐπήνεσεν αὐτό· πρῶτον μὲν γὰρ Ἱπποκράτους ἀκούσῃ λέγοντος· 'διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἔξις ὑγιεινὴ κρείσσων', ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν μετ' αὐτὸν ἀρίστων ἰατρῶν. ὅλως μὲν οὖν ἐπὶ μάρτυρος οὐκ ἐβουλόμην κρίνεσθαι· ῥητορικοῦ γὰρ τὸ τοιοῦτον μᾶλλον ἢ τιμῶντος ἀλήθειαν ἀνδρός· ὅμως δ' ἐπειδὴ τινες ἐπὶ τὸν τῶν πολλῶν ἔπαινον καταφεύγουσι καὶ τὴν παρὰ τούτων κενὴν δόξαν, ἀφέντες αὐτὸ <καθ' ἑαυτὸ τὸ> ἐπιτήδευμα γυμνὸν τῶν ἔξωθεν σκοπεῖν, ἠναγκάσθην καγὼ τούτους προχειρίσασθαι τοὺς μάρτυρας, ἵν' ὅτι μὴδ' ἐνταῦθα πλεόν ἔχουσι τι γινώσκωσιν. ὅθεν οὐδὲ τὸ τῆς Φρύνης ἄκαιρον ἤδη μοι διηγῆσασθαι. αὕτη ποτ' ἐν συμποσίῳ, παιδιᾷς τοιαύτης γενομένης ὡς ἕκαστον ἐν μέρει προστάξαι τοῖς συμπόταις ὃ βούλοιο, θεασαμένη παρούσας γυναῖκας ἀγχούσῃ τε καὶ ψιμυθίῳ καὶ φύκει κεκαλλωπισμένας ἐκέλευσεν ὕδατος κομισθέντος ἀρυσάμενας ταῖς χερσὶ προσενεγκεῖν ἅπαξ αὐτὸ τῷ προσώπῳ καὶ μετὰ τοῦτο εὐθέως ἀπομάξασθαι σινδονίῳ, καὶ αὕτη πρώτη τοῦτ' ἔπραξε. ταῖς μὲν οὖν ἄλλαις ἀπάσαις σπίλου τὰ πρόσωπα ἐπληρώθη, καὶ ἦν ὁμοιότατα ἰδεῖν τοῖς μορμολυκείοις, αὕτη δὲ <καὶ> καλλίων ἐφάνη· μόνη γὰρ ἦν ἀκαλλώπιστός τε καὶ αὐτοφυῶς καλὴ, μηδεμιᾶς πανουργίας κομμωτικῆς δεομένη. ^[45]

10 (50) ὥσπερ οὖν τὸ ἀληθινὸν κάλλος ἀκριβῶς ἐξετάζεται μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τῶν ἔξωθεν αὐτῷ προσόντων ἀπάντων γυμνωθέν, οὕτω καὶ τὴν ἀθλητικὴν ἐπιτήδευσιν ἐξετάζεσθαι προσήκει μόνην, εἴ τι φαίνοιτ' ἔχειν χρησίμον ἢ κοινῇ ταῖς πόλεσιν ἢ ἰδίᾳ τοῖς μεταχειριζομένοις αὐτήν. ἀγαθῶν οὖν τῶν ἐν τῇ φύσει τῶν μὲν περὶ ψυχὴν ὄντων τῶν δὲ περὶ σῶμα τῶν δ' ἐκτός, καὶ παρὰ ταῦτ' οὐδενὸς ἄλλου γένους ἀγαθῶν ἐπινοουμένου, ὅτι μὲν τῶν ψυχικῶν ἀγαθῶν οὐδ' ὄναρ ποτὲ μετελήφασιν οἱ ἀθλοῦντες εὐδῆλον παντί.

11 τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐδ' εἰ ψυχὴν ἔχουσι γινώσκουσι τοσοῦτον ἀποδέουσι τοῦ λογικὴν αὐτὴν ἐπίστασθαι. σαρκῶν γὰρ αἰεὶ καὶ αἵματος ἀθροίζοντες πλῆθος ὡς ἐν βορβόρῳ πολλῶ τὴν ψυχὴν παντελῶς ἔχουσι κατεσβεσμένην, οὐδὲν ἀκριβῶς νοῆσαι δυναμένην ἀλλ' ἄνουν ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις. ἴσως δ' <ἄν> ἀμφισβητήσκειαν ὡς <εἶεν> τῶν περὶ τὸ σῶμα τινος ἀγαθῶν ἐπήβολοι. πότερον οὖν τῆς τιμιωτάτης ὑγιείας ἀμφισβητήσουσιν; ἀλλ' οὐδένας ἄλλους ἂν εὖροις ἐν σφαλερωτέρᾳ διαθέσει σώματος, εἴπερ Ἴπποκράτει δεῖ πιστεύειν εἰπόντι τὴν καὶ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαν σφαλερὰν ὑπάρχειν, ἣν μεταδιώκουσιν οὗτοι. καὶ δὴ καὶ τὸ ἄσκησις [τῆς] ὑγιείας ἀκορίη τροφῆς, ἀοκνίη πόνων· Ἴπποκράτει καλῶς εἰρημένον ἐπαινεῖται πρὸς ἀπάντων. οἱ δὲ τοῦναντίον ἐπιτηδεύουσιν, ὑπερπονοῦντές τε καὶ ὑπερπιπλάμενοι καὶ ὅλως τὸν τοῦ παλαιοῦ λόγον ὡς Κόροιβ <οσ> ἀνοήτως κατεγνωκότες. ὁ μὲν γὰρ ὑγιεινὴν δίαίταν ὑποτιθέμενος ἔλεγε 'πόνοι σιτία ποτὰ ὕπνοι ἀφροδίσια, πάντα μέτρια,' οἱ δὲ τὰ γυμνάσια πέρα τοῦ προσήκοντος ἐκάστης ἡμέρας διαπονοῦσι τροφάς τε προσφέρονται σὺν ἀνάγκῃ, πολλάκις ἄχρι μέσων νυκτῶν ἐκτείνοντες τὴν ἐδωδὴν, ὡς προσηκόντως ἂν τιν' ἐπ' αὐτῶν εἰπεῖν 'ἄλλοι μὲν ῥα θεοὶ τε καὶ ἄνδρες ἵπποκορυσταὶ εὐδον παννύχιοι μαλακῶ δεδμημένοι ὕπνῳ· ἀλλ' οὐκ ἀθλητὰς κακοδαίμονας ὕπνος ἔμαρπτεν'. ἀνὰ λόγον τοίνυν τούτοις καὶ ἡ τῶν ὕπνων αὐτοῖς ἔχει συμμέτρησις. ἡνίκα γὰρ οἱ κατὰ φύσιν βιοῦντες ἀπὸ τῶν ἔργων <ἡσυχίαν> ἔχουσιν ἐδεσμάτων δεόμενοι, τηνικαῦθ' οὗτοι διανίστανται τῶν ὕπνων, ὥστ' εἰκέναι τὸν βίον αὐτῶν ὥν διαγωγῇ· πλήν γ' ὅσον οἱ μὲν ὕες οὐχ ὑπερπονοῦσιν οὐδὲ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίουσιν, οἱ δὲ καὶ ταῦτα πάσχουσι καὶ ῥοδοδάφναις ἐνίοτε τὰ νῶτα διακναίονται. ὁ μὲν οὖν παλαιὸς [Ἴπποκράτης] πρὸς οἷς εἶπον ἔμπροσθεν ἔτι καὶ ταῦτά φησι 'τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης πληροῦν ἢ κενοῦν ἢ θερμαίνειν ἢ ψύχειν ἢ ἄλλως ὅπως οὖν τὸ σῶμα κινεῖν σφαλερόν.' 'πᾶν γάρ, φησί, τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον.' οἱ δ' οὔτε τούτων ἐπαίουσιν οὔτε τῶν ἄλλων ὅσα καλῶς εἰπόντος ἐκείνου παραβαίνουσιν, ἀλλὰ πάντ' ἐξ ὑπεναντίου τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασιν ἐπιτηδεύουσιν. καὶ διὰ τοῦτ' ἂν ἔγωγε φαίην ἄσκησιν οὐχ ὑγιείας ἀλλὰ νόσου μᾶλλον εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα τοῦτο. <ταῦτο> δ' οἶμαι καὶ αὐτὸν τὸν Ἴπποκράτην φρονεῖν, ἐπειδὰν λέγῃ 'διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἔξις ὑγιεινὴ κρείσσω.' οὐ γὰρ μόνον τοῦ κατὰ φύσιν ἐστερεῖσθαι τὸ ἐπιτήδευμα δι' ὃν εἶπεν ἐδήλωσεν, ἀλλ' οὐδ' ἔξιν ὠνόμασε τὴν διάθεσιν αὐτῶν, ἀφαιρούμενος καὶ τῆς προσηγορίας αὐτοῦς ἢ προσαγορεύουσιν ἅπαντες οἱ παλαιοὶ τοὺς ὄντως ὑγιαίνοντας. ἡ μὲν γὰρ ἔξις ἔμμονός τίς ἐστι καὶ δυσαλλοίωτος διάθεσις, ἡ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἐπ' ἄκρον εὐεξία σφαλερά τε καὶ εὐμετάπτωτος, οὔτε γὰρ πρόσθεσιν ἔτι διὰ τὴν ἀκρότητα χωρεῖ καὶ τῷ μὴ δύνασθαι μένειν ἐπὶ ταύτου μηδ' ἀτρεμεῖν λοιπὴν ἔχει τὴν ἐπὶ τὸ χειρὸν ὁδόν. οὕτως μὲν ἀθλοῦσιν αὐτοῖς διάκειται τὸ σῶμα, καταλύσασι δὲ πολὺ δὴ τι χειρὸν. ἔνιοι μὲν γὰρ μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκουσιν, ἔνιοι δ' ἐπὶ πλεόν <μὲν> ἥκουσιν ἡλικίας, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὶ γηρῶσιν οὐδὲ κἂν ἀφίκωνται ποτ' εἰς τοῦτο, τῶν Ὀμηρικῶν οὐδὲν ἀπολείπονται Λιτῶν, 'χωλοὶ τε ῥυσοὶ τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμῷ' ἀποτελούμενοι. [45]

11 (50) ὡς γὰρ τὰ διασεισθέντα τῶν τειχῶν ἀπὸ μηχανημάτων ἐτοίμως ὑπὸ τῆς τυχούσης διαλύεται βλάβης, οὔτε σεισμὸν οὔτ' ἄλλην τινὰ βραχυτέραν δυνάμενα φέρειν περίστασιν, οὕτω καὶ τὰ τῶν ἀθλητῶν σώματα σαθρὰ καὶ ἀσθενῆ ταῖς κατὰ τὴν ἐπιτήδευσιν γεγονότα πληγαῖς ἔτοιμα πρὸς τὸ πάσχειν ἐστὶν ἐπὶ ταῖς τυχούσαις προφάσεσιν. οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμοὶ περιορωγυγμένοι

πολλάκις ὅθ' ἡ δύναμις οὐκέτ' ἀντέχει πληροῦνται ῥευμάτων, οἱ δ' ὀδόντες ἄτε διασεσισμένοι πολλάκις ἐπιλειπούσης ἐν τῷ χρόνῳ τῆς δυνάμεως αὐτοὺς ἐτοίμως ἐκπίπτουσι, τὰ δὲ λυγισθέντα τῶν ἄρθρων ἀσθενῇ πρὸς πᾶσαν τὴν ἔξωθεν βίαν γίνεταί, καὶ πᾶν ῥῆγμα καὶ σπᾶσμα ῥαδίως κινεῖται. σωματικῆς μὲν οὖν ὑγιείας ἔνεκα φανερόν ὡς οὐδὲν ἄλλο γένος ἀθλιώτερόν ἐστι τῶν ἀθλητῶν. ὥστ' εἰκότως ἂν τις εἴποι συγγενῶς ὀνομάζεσθαι <τοὺς ἀθλητάς τε καὶ τοὺς ἀθλίους, ἦτοι γε ἀπὸ τοῦ ἀθλίου> τῶν ἀθλητῶν προσαγορευθέντων ἢ ἀπὸ τοῦ ἀθλητοῦ τὴν προσηγορίαν τῶν ἀθλίων ἐσχηκότων ἢ κοινῶς ἀμφοτέρων καθάπερ ἀπὸ πηγῆς μιᾶς τῆς ἀθλιότητος ὠνομασμένων. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ περὶ τοῦ μεγίστου τῶν σωματικῶν ἀγαθῶν τῆς ὑγιείας ἐσκέμμεθα, μεταβῶμεν ἐπὶ τὰ λοιπά. ^[60]

12 τὰ μὲν δὴ περὶ κάλλους οὕτως αὐτοῖς ἔχει, ὥς <τε> μὴ μόνον ὠφελήθησαν <μηδὲν> τι πρὸς τῆς ἀθλήσεως τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς αὐτῶν πάνυ συμμέτρως ἔχοντας τῶν μελῶν οἱ γυμνασταὶ παραλαβόντες, ὑπερπιάναντες δὲ καὶ διασάξαντες αἵματί τε καὶ σαρξίν εἰς τοῦναντίον ἤγαγον. ἐνίων δὲ καὶ τὰ πρόσωπα παντάπασιν ἄμορφα καὶ δυσειδῆ κατέστησαν καὶ μάλιστα τῶν παγκράτιον ἢ πυγμὴν ἀσκησάντων. ὅταν δὲ καὶ τῶν μελῶν <ἀλλήλοις τι> τελέως ἀποκλάσωσιν ἢ διαστρέψωσιν ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόψωσι, τότε οἶμαι τότε καὶ μάλιστα τὸ <ἐκ> τῆς ἐπιτηδεύσεως αὐτῶν ἀποτελούμενον κάλλος ἐναργῶς ὀραῖσθαι. ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῖς ὑγιαίνουσιν εἰς κάλλος εὐτύχηται, καταλύσασι δὲ καὶ τὰ λοιπά <τῶν> τοῦ σώματος αἰσθητηρίων προσαπόλλυται καὶ πάνθ' ὡς εἶπεῖν τὰ μέλη διαστρεφόμενα παντοίας ἀμορφίας αἴτια γίνεταί. ἀλλ' ἴσως τῶν <μὲν> εἰρημένων οὐδενός, ἰσχύος <δ'> ἀντιποιήσονται· τοῦτο γὰρ εὖ οἶδ' ὅτι φήσουσιν, ἰσχυρότατοι πάντων εἶναι. ^[10]

13 ποίας, ὧς πρὸς θεῶν, ἰσχύος καὶ πρὸς <τί> χρησίμης; πότερον τῆς εἰς τὰ γεωργικὰ τῶν ἔργων; πάνυ μὲν οὖν καλῶς ἢ σκάπτειν ἢ θερίζειν ἢ ἀροῦν <ἢ> τι τῶν ἄλλων τῶν κατὰ γεωργίαν δύνανται. ἀλλ' ἴσως <τῆς> εἰς τὰ πολεμικά; τὸν Εὐριπίδην αὐθὶς μοι κάλει, ὅστις αὐτοὺς ὑμνήσει λέγων 'πότερα μαχοῦνται πολεμίοισιν, ἐν χερσὶν δίσκους ἔχοντες;' τῷ γὰρ ὄντι 'οὐδεὶς σιδήρου ταῦτα μωραίνει πέλας.' ἀλλὰ πρὸς κρύος καὶ θάλλπος ἰσχυροί; αὐτοῦ γε τοῦ Ἡρακλέους ζηλωταί, ὡς ἐνὶ καὶ χειμῶνος καὶ θέρους σκέπεσθαι δέρματι, ὡς ἀνυπόδετο διατελεῖν, ὑπαίθριοι κοιμᾶσθαι, χαμμενεῖν· ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις τῶν νεογνῶν παίδων εἰσὶν ἀσθενέστεροι. ἐν τίνι τοίνυν ἔτι τὴν ἰσχὺν ἐπιδείξονται ἢ ἐπὶ τίνι μέγα φρονήσουσιν; οὐ γὰρ δήπουθεν ἐπὶ τῷ τοὺς σκυτοτόμους ἢ <τοῦς> τέκτονας ἢ τοὺς οἰκοδόμους οἷοί τ' εἶναι καταβάλλειν ἐν παλαιστρᾷ τε καὶ σταδίῳ; τάχ' οὖν ἐπὶ τῷ δι' ὅλης ἡμέρας κονίεσθαι <θαυμάζεσθαι> δικαιοῦσιν· ἀλλὰ τοῦτό γε καὶ τοῖς ὄρτυξι καὶ τοῖς πέρδιξιν ὑπάρχει, καὶ εἴπερ ἐπὶ τούτῳ, μέγα χρὴ φρονεῖν <καὶ> ἐπὶ τῷ δι' ὅλης ἡμέρας βορβόρῳ λούεσθαι. ἀλλὰ νῆ Δία τῶν ἱεουργημένων ἕνα ταύρων ἀναθέμενος τοῖς ὤμοις ὁ Μίλων ἐκεῖνος ὁ Κροτωνιάτης διεκόμισέ ποτε τὸ στάδιον. ὧς τῆς ὑπερβαλλούσης ἀνοίας, ὡς μηδὲ τοῦτο γιγνώσκειν ὅτι πρὸ βραχέος τὸ βαρύτατον τοῦτο σῶμα τοῦ ταύρου ζώντος ἐβάσταζεν ἢ ψυχὴ τοῦ ζώου, καὶ πολλῶ γ' ἀκοπώτερον ἢ ὁ Μίλων, εἴ γε καὶ θεῖν ἠδύνατο βαστάζουσα· ἀλλ' ὅμως οὐδενὸς ἦν ἀξία, παραπλησίως τῇ Μίλωνος. ἐδήλωσε δὲ καὶ ἡ τελευτὴ τάνδρὸς ὅπως ἦν ἀνόητος· ὅς γε θεασάμενός ποτε νεανίσκον σχίζοντα κατὰ μῆκος ξύλον ἐνθέσει σφηνῶν, ἐκεῖνον μὲν ἀπέστησε καταγελάσας, αὐτὸς δὲ διὰ τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν μόνων ἐτόλμησε διασπᾶν αὐτό. κᾶπειθ' ὅσον εἶχεν ἰσχύος εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ πληρώσας διέστησε μὲν ἐκατέρωσε τὰ μέρη τοῦ ξύλου, τῶν σφηνῶν δ' ἐκπεσόντων ἐν τῷδε τὸ λοιπὸν τοῦ ξύλου μέρος ἀδυνατῶν διασπῆσαι μέχρι πολλοῦ μὲν ἀντεῖχεν, ὕστερον δὲ νικηθεὶς οὐκ ἔφθασε κομίσασθαι τὰς χεῖρας, ἀλλ' ὑπὸ τῶν μερῶν τοῦ ξύλου συνελθόντων ἀλλήλοις καταληφθεῖσαι συνετρίβησαν μὲν αὐταὶ πρῶται, θανάτου δ' οἰκτροῦ τῷ Μίλῳ κατέστησαν αἴτια. πάνυ μὲν οὖν ὦνησεν αὐτὸν εἰς τὸ μηδὲν παθεῖν ὁ νεκρὸς ταῦρος ἐν τῷ σταδίῳ βασταχθεὶς ἢ τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων

ἔσωσεν ἄν, ἡνίκα πρὸς τὸν βάρβαρον ἐπολέμουν, ἡ τοιαύτη τοῦ Μίλωνος ἐνέργεια περὶ τὸν ταῦρον, ἀλλ' οὐχ ἡ Θεμιστοκλέους σοφία πρῶτον μὲν ὑποκριναμένου καλῶς τὸν χρησμόν, εἴτα στρατηγήσαντος ὡς ἐχρῆν; 'σοφὸν γὰρ ἐν βούλευμα <τάς> πολλὰς χέρας νικᾷ, σὺν ὅλοις δ' ἀμαθία χεῖρον κακόν'. ὅτι μὲν εἰς οὐδὲν τῶν κατὰ τὸν βίον ἔργων χρήσιμος ἡ τῶν ἀθλητῶν ἄσκησις εὖ οἶδ' ὅτι σαφὲς ἤδη γέγονεν· ὅτι δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς οἷς ἀσκοῦσιν οὐδενός εἰσιν ἄξιοι λόγου μάθοιτ' ἄν, εἰ διηγησαίμην ὑμῖν τὸν μῦθον ἐκεῖνον, ὃν τῶν οὐκ ἀμούσων ἀνδρῶν τις ἐντείνας ἔπεσι διεσκεύασεν. ἐστὶ δὲ οὗτος· εἰ Διὸς γνώμη πᾶσι τοῖς ζώοις ὁμόνοια καὶ κοινωνία γένοιτο πρὸς τὸν βίον, ὡς τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ κήρυκα μὴ μόνον ἀνθρώπους τοὺς ἀγωνιουμένους καλεῖν ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐπιτρέπειν τοῖς ζώοις εἰς τὸ στάδιον ἥκειν, ἐν <τοῖς ἀγῶσιν> οὐδένα ἄν ἄνθρωπον οἶμαι στεφθήσεσθαι. 'ἐν μὲν γὰρ δολιχῷ <καὶ> ὑπέρτατος, φησὶν, ἔσσεται ἵππος, τὸ στάδιον δὲ λαγῶδες ἀποίσεται, ἐν δὲ διαύλῳ δορκὰς ἀριστεύσει. μερόπων δ' ἐναρίθμιος οὐδεὶς ἐν ποσίν, ὧ κούφων ἀσκήτορες, ἄθλιοι ἄνδρες.' ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀφ' Ἡρακλέους τις ἐλέφαντος ἢ λέοντος ἰσχυρότερος ἄν φανείη. οἶμαι δ' ὅτι καὶ ταῦρος πυγμῇ στεφθήσεται. ^[45]

13 (50) 'καὶ δὴ λάξ ὄνος, φησὶν, εἴ τις ἐρίζειν βούλεται αὐτῷ, οἶσει τὸν στέφανον.' 'αὐτὰρ ἐν ἱστορίῃ πολυπείρου γράψετ' ἀγῶνος, <ὥς> τό γε παγκράτιον <κρατερόν> νίκησέ ποτ' ἄνδρα (εἰκοστῇ δ' ἔπι πρώτη Ὀλυμπιάς ἦν ὅτ' ἐνίκα) Ὀγκηστής.' πάνυ χαριέντως οὗτος ὁ μῦθος ἐπιδείκνυσιν τὴν ἀθλητικὴν ἰσχὺν οὐ τῶν ἀνθρωπίνων οὖσαν ἀσκημάτων· καίτοι γ' εἰ μὴδ' ἐν ἰσχύϊ πρωτεύουσι τῶν ζώων οἱ ἀθληταί, τίνας ἄν ἔτι τῶν ἄλλων ἐπήβολοι γενηθεῖεν ἀγαθῶν; εἰ δὲ καὶ τὴν ἡδονὴν σώματός τις ἀγαθὸν εἶναι φαίη, οὐδὲ αὐτῆς ταύτης αὐτοῖς μέτεστιν οὐτ' οὖν ἀθλοῦσιν οὔτε καταλύσασιν, εἴ γε παρὰ μὲν τὸν τῆς ἀθλήσεως χρόνον ἐν πόνοις τε καὶ τλαιπωρίαις εἰσίν, οὐ γυμναζόμενοι μόνον ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίοντες, ἡνίκα δὲ καὶ καταλύσαντες τύχοιεν, ἀνάπηροι τὰ πλεῖστα μέρη τοῦ σώματος γίνονται. ^[5]

14 τάχ' οὖν ἐπὶ τῷ χρήματι πάντων ἀθροίζειν πλεῖστα σεμνύνονται· καὶ μὴν ἔστιν ὑμῖν θεάσασθαι πάντας αὐτοὺς ὀφείλοντας οὐ μόνον ἐκεῖνον τὸν χρόνον καθ' ὃν ἀθλοῦσιν ἀλλὰ καὶ καταλύσαντας τὴν ἄσκησιν, οὐδ' ἂν εὖροις ἀθλητὴν οὐδένα πλουσιώτερον ἐνὸς τῶν ἐπιτυχόντων οἰκονόμων ἀνδρὸς πλουσίου. ἐστὶ δ' οὐδ' αὐτὸ τὸ πλουτεῖν ἐξ ἐπιτηδεύματος ἀξιόλογον ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸ τοιαύτην ἐπίστασθαι τέχνην ἢ καὶ ναυαγήσασιν συνεκκολυμβήσει· ὅπερ οὔτε τοῖς διοικοῦσι τὰ τῶν πλουσίων οὔτε τοῖς τελώναις ἢ τοῖς ἐμπόροις ὑπάρχει. καίτοι πλουτοῦσιν ἐξ ἐπιτηδεύματων οὗτοι μάλιστα, ἀλλ' ἐὰν ἀπολέσωσι τὰ χρήματα, συναπολλοῦσιν αὐτοῖς καὶ τὰς πράξεις, ἀφορμῆς μὲν τινος χρημάτων εἰς αὐτὰς δεόμενοι, τῷ δ' οὐκ ἔχειν ταύτην <αὔθισ> ἄρξασθαι τῆς ἀρχαίας πράξεως ἀδυνατοῦντες· οὐδὲ γὰρ δανείζει τις αὐτοῖς χωρὶς ἐνεχύρων ἢ ὑποθηκῶν. ὥστ' εἰ καὶ πρὸς χρηματισμὸν ἀσφαλῆ τε καὶ οὐκ ἄδοξον ἀξιοῖ τις ὑμᾶς παρεσκευάσθαι, τέχνην ἀσκητέον ἐστὶ καὶ διὰ παντὸς τοῦ βίου παραμενοῦσαν. ἀλλὰ διττῆς οὔσης διαφορᾶς τῆς πρώτης ἐν ταῖς τέχναις (ἐνταῦθα μὲν γὰρ αὐτῶν λογικά τ' εἰσὶ καὶ σεμναί, τινὲς δ' εὐκαταφρόνητοι καὶ διὰ τῶν τοῦ σώματος πόνων, ἃς δὴ βαναύσους τε καὶ χειρωνακτικὰς ὀνομάζουσιν), ἄμεινον ἂν εἴη τοῦ προτέρου γένους τῶν τεχνῶν μετέρχεσθαι τινα. τὸ γὰρ τοι δεύτερον γένος αὐτῶν ἐπιλείπειν εἴωθε γηρῶντας τοὺς τεχνίτας. εἰσὶ δ' ἐκ τοῦ προτέρου γένους ἱατρικὴ τε καὶ ῥητορικὴ καὶ μουσικὴ, γεωμετρία τε καὶ ἀριθμητικὴ καὶ λογιστικὴ, καὶ ἀστρονομία καὶ γραμματικὴ καὶ νομικὴ· πρόσθε δ' εἰ βούλει ταύταις πλαστικὴν τε καὶ γραφικὴν· εἰ γὰρ καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἐνεργοῦσιν, ἀλλ' οὐκ ἰσχύος νεανικῆς δεῖται τὸ ἔργον αὐτῶν. ἐκ τούτων οὖν τινα τῶν τεχνῶν ἀναλαμβάνειν τε καὶ ἀσκεῖν χρή τὸν νέον, ὅτω μὴ παντάπασιν ἡ ψυχὴ βοσκηματώδης ἐστί, καὶ μᾶλλον γε τὴν ἀρίστην ἐν ταύταις, ἣτις ὡς ἡμεῖς φάμεν ἐστὶν ἱατρικὴ. τοῦτο δ' αὐτὸ δεικτέον ἐφεξῆς. ... ^[30]